

آئین گنوسی و عرفان اسلامی

فرشته جعفری

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق

www.ketab.ir

کتابخانه ملی و اسنادخانه ایران

- سرشناسه : جعفری، فرشته، ۱۳۵۷-
عنوان و نام پدیدآور : آیین گنوسی و عرفان اسلامی / فرشته جعفری.
وضعیت ویراست : ویراست ۲.
مشخصات نشر : تهران : عطایی، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری : ۲۱۳ ص.
فروست : عطانی؛ ۷۶۰. فلسفه و عرفان؛ ۶.
شابک : 978-964-313-759-5
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت : کتابنامه: ص. [۲۰۳] - ۲۱۳.
موضوع : گنوستیسیسم Gnosticism
مانویت Manichaeism
عرفان Mysticism
رده بندی کنگره : BT۱۳۹۰ :
رده بندی دیویی : ۹۳۲/۲۹۹ :
شماره کتابشناسی ملی : ۸۸۳۴۷۱۶ :
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

عطای

© انتشارات عطایی، شماره نشر ۷۶۰، فلسفه و عرفان ۶،

چاپ اول (ویراست جدید)، ۲۲۰ نسخه

ناظر فنی: بهروز فرد

چاپ و صحافی: سازمان چاپ طهرانی

صفحه آرای: علم روز

تهران - ۱۴۰۱

انتشارات عطایی: تهران، سعدی شمالی، روبه روی بیمارستان امیراعلم، خیابان قائدی (هدایت)

ساختمان ۲۹۱، واحد ۹، کدپستی ۱۱۴۷۶۳۳۹۱۱

تلفن: ۸-۰۷-۶۶۴۶۵۱۰۷ فکس: ۶۶۴۱۲۷۹۰

Email: ataipublishing@yahoo.com

www.ataipub.ir

www.fidibo.com/books/publishers

همه ی حقوق محفوظ است.

تکثیر، انتشار، بازنویسی و ترجمه ی این اثر یا بخشی از آن

به هر شیوه از جمله؛ کپی، الکترونیکی، ضبط و ذخیره در

سیستم های بازیابی و پخش بدون دریافت مجوز کتبی و

قبلی از ناشر ممنوع است.

این اثر تحت حمایت "قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان، و هنرمندان ایران" قرار دارد.

این کتاب با حمایت بنیاد امید اخباراتی منتشر شده است

فهرست مطالب

۷	 مقدمه
۱۲	 سرچشمه‌های عرفان و تصوف
۱۸	 پیشینه مطالعات گنوسی و مانوی
۲۱	 کیش گنوسی
۲۵	 آرا و عقاید گنوسیان
۲۸	 فرقه‌های گنوسی
۲۸	 الف) شمعونیان
۲۹	 ب) والتینیان
۳۰	 ج) پیروان بازیلیدس
۳۲	 د) پیروان مرقیون
۳۴	 ه) پیروان ابن دیصان
۳۶	 و) مانویان
۴۶	 ز) صابنین
۵۰	 ح) پیروان آئین هرمسی
۵۳	 نفوذ اندیشه‌های گنوسی در میان مسلمانان
۵۸	 یادداشت‌ها
۶۱	 فصل اول: خداشناسی
۶۱	 ۱-۱. ناشناخته بودن ذات الهی
۶۹	 ۲-۱. معرفت
۷۴	 ۳-۱. طباع تام
۷۷	 ۴-۱. معرفت اشراقی
۸۲	 ۵-۱. نور و ظلمت
۸۸	 ۶-۱. یادداشت‌ها

فصل دوم: جهان‌شناسی	۹۱
۱-۲. جهان	۹۱
۲-۲. صدور عالم مادی	۹۸
۳-۲. شرور عالم مادی	۱۰۵
۴-۲. زهد	۱۰۸
۵-۲. یادداشت‌ها	۱۱۳
فصل سوم: انسان‌شناسی	۱۱۵
۱-۳. انسان	۱۱۵
۲-۳. خوارشمردن نفس و جسم	۱۱۵
۳-۳. ستایش روح	۱۱۹
۴-۳. اسارت روح	۱۲۲
۵-۳. غفلت	۱۲۷
۶-۳. جبر و اختیار	۱۲۹
۷-۳. انسان کامل	۱۳۶
۸-۳. عالم کبیر و عالم صغیر	۱۴۹
۹-۳. یادداشت‌ها	۱۵۵
فصل چهارم: فرجام‌شناسی	۱۵۹
۱-۴. رستگاری	۱۵۹
۲-۴. سرود مروارید	۱۶۲
۳-۴. منجی	۱۶۵
۴-۴. مرگ	۱۶۸
۵-۴. تناسخ	۱۷۲
۶-۴. یادداشت‌ها	۱۷۹
نتیجه‌گیری	۱۸۱
فهرست نام‌های خاص	۱۸۹
فهرست آیات و احادیث و روایات	۱۹۹
فهرست منابع	۲۰۳

مقدمه

واژه «عرفان» در لغت به معنای شناخت است و در اصطلاح به معرفت قلبی خداوند متعال اطلاق می‌شود که از طریق کشف و شهود و صفای باطن به دست می‌آید. بسیاری از محققان میان تصوف و عرفان، تفاوت قائل شده و تصوف را جنبه عملی سلوک و عرفان را جنبه علمی آن دانسته‌اند؛ اما در این کتاب، براساس عقیده عده‌ای از پژوهشگران، این دو واژه را مترادف هم به کار برده‌ایم. عرفان، عمری به قدمت حیات بشریت دارد و نمی‌توان آن را به هیچ ملت و مذهبی محدود کرد. صاحب نظران، عرفان را همچون مذهب و دین، برآمده از فطرت آدمی دانسته‌اند. عرفان را می‌توان وجه مشترک همه آئین‌ها و مذاهب‌ها، و جریان روحانی عظیمی دانست که از میان همه ادیان می‌گذرد. در واقع، عرفان، مکتبی مبتنی بر جهان‌بینی عشق و راهی برای کشف حقیقت، البته نه براساس عقل و استدلال، بلکه بر مبنای ذوق و اشراق است که امکان ارتباط یافتن آدمی با حقیقت واحد و فراتر از ماده و طبیعت، و وصال به آن را فراهم می‌کند. این وصال و ارتباط نه صرفاً در غایت و آخرت، بلکه هر زمانی که عارف اراده کند و برای دستیابی به آن بکوشد، حتی در همین دنیا تحقق می‌یابد.

عرفان به طور بالقوه، پدیده‌ای است کاملاً خودجوش که پاسخی به اشتیاق و عطش روح بشر برای تجربه دیدار مستقیم و شخصی با خداوند به حساب می‌آید و نیز بیانگر نظریه ارتباط بین روح و خداست که آن اشتیاق و عطش را ارضا می‌کند (اسمیت، ۱۳۹۰: ۳۴۴).